

Wat geloof jij?

Algemene omschrijving

In de werkvorm *Wat geloof jij?* zal in de klas een interreligieuze dialoog worden gevoerd. In de klas zitten leerlingen met verschillende religieuze achtergronden. De leerlingen worden zich hiervan steeds meer bewust. Leerlingen met verschillende levensbeschouwelijke achtergronden kunnen met elkaar in gesprek (dialoog) gaan over een onderwerp dat te maken heeft met hun culturele of religieuze achtergrond. Het is de bedoeling dat leerlingen naar elkaar luisteren, hun eigen ideeën onder woorden brengen en nieuwsgierig worden naar het geloof van de ander.

Het doel van een interreligieuze dialoog is niet het willen overtuigen van de ander (het verabsoluteren van de eigen waarheid), en ook niet het relativeren van de verschillen tussen de religies ('Alle religies zijn één pot nat'). Binnen de interreligieuze dialoog staat de levensbeschouwelijke identiteit van alle gesprekspartners centraal. Door in aanraking te komen met dat wat anders is, kunnen de leerlingen zich bewust worden van hun eigen levensbeschouwelijke identiteit. Zaken die zo gewoon leken dat ze er nauwelijks bij stilstonden, blijken bij klasgenootjes thuis heel anders te zijn. Leerlingen leren hoe zij de verhalen van klasgenootjes kunnen vergelijken met de door henzelf ervaren geloofswereld. Soms zullen ze zich bewust worden van overeenkomsten, soms van verschillen. Van daaruit wordt de leerling gestimuleerd zichzelf de vraag te stellen: 'Wat geloof ik zelf?'

Interreligieuze dialoog vraagt om een activerende di-

dactiek. Leerlingen kunnen niet worden gezien als leermachientjes, maar moeten zelf actief deelnemen aan het leerproces. Interreligieuze dialoog is gebaseerd op het opdoen van ervaringen en sluit aan bij dat wat de leerling al weet.

Doelgroep

Deze werkvorm is bedoeld voor derde graad basisonderwijs en eerste graad secundair onderwijs.

De werkvorm is bedoeld voor een religieus en cultureel heterogeen samengestelde groep leerlingen. Wanneer dit niet het geval is, is het raadzaam te kiezen voor de werkvorm *Wijsneuzen in de klas* of een van de andere werkvormen.

Het is belangrijk dat de leerlingen over enige basis-kennis over hun geloof beschikken. Anders is het voor de leerkracht een extra zware taak twee religies op een begrijpelijke manier met de leerlingen te bespreken.

Doelen

De werkvorm *Wat geloof jij?* heeft de volgende leerdoelen:

- De leerlingen zijn nieuwsgierig geworden naar de (religieuze) levensbeschouwing van de ander.
- De leerlingen kunnen hun eigen levensbeschouwelijke ervaringen en ideeën waarnemen en (beter) onder woorden brengen.
- De leerlingen kunnen naar de levensbeschouwelijke en/of religieuze ervaringen, ideeën, gedachten en

beelden van anderen luisteren en daarover in gesprek gaan.

- De leerlingen kunnen verschillen en overeenkomsten tussen verschillende levensbeschouwingen en religies, waaronder die van henzelf, waarnemen en benoemen.
- De leerlingen zijn beter voorbereid op het functioneren in een maatschappij waarin verschillende culturen en levensbeschouwingen een rol spelen.

Benodigheden

- het boek *God Adonai Allah*;
- eventueel voor elke leerling een kopie van de bladzijde over het onderwerp waarover gesproken gaat worden.

Vorbereiding

- Kies een bepaald onderwerp uit de hoofdstukken 3 ('Het leven van gelovigen'), 4 ('Gebed en geloofspraktijk') of 5 ('Religieuze feesten en symbolen'). Zorg ervoor dat het onderwerp aansluit bij de belevingswereld van de leerlingen. Als er geen moslims in de klas zitten, kies dan niet de Ramadan als onderwerp.
- Als er ook leerlingen in de klas zitten met een andere levensbeschouwelijke achtergrond dan de joodse, christelijke of islamitische, is het aan te raden dat je je kort verdiept in wat deze levensbeschouwing over het onderwerp zegt, zodat je deze leerlingen ook begrijpt wanneer zij een inbreng hebben in het gesprek.
- Zet de stoelen in een kring, zodat de leerlingen elkaar kunnen aankijken.

Vooraf

Hieronder worden twee manieren beschreven waarop de interreligieuze dialoog begonnen kan worden. De

eerste vorm neemt het boek als uitgangspunt. Je kiest (zelf) een onderwerp uit het boek en gaat daarmee aan de slag. De tweede vorm neemt de ervaringen van de leerlingen als uitgangspunt en begint met een vraag naar iets, een uiting of ervaring, een manier van doen die met religie te maken heeft. Beide werkvormen lopen verder min of meer parallel.

In beide gevallen geldt: neem als leerkracht de rol van gespreksleider aan. Je bent degene die het gesprek, de dialoog, mogelijk maakt, niet degene die de antwoorden weet, die weet 'hoe het zit'. In deze gesprekken zijn de leerlingen juist de deskundigen; zij weten het meest over hun eigen ervaringen en ideeën. De leerkracht kan de leerlingen wel vragen stellen: 'Hoe gaat dat bij jou?', 'Heb jij dat weleens gezien?'. Vragen om ervaringen van leerlingen naast elkaar te leggen en de blik te verruimen.

Het is aan te raden te beginnen met het zoeken naar overeenkomsten tussen de besproken religies om zo herkenning en begrip bij de leerlingen op te roepen. Verschillen kunnen besproken worden als er in de klas een sfeer van vertrouwen is gegroeid.

Activiteiten met het boek als uitgangspunt

- 1 Lees met elkaar de tekst over het door jou gekozen onderwerp. Waarschijnlijk zullen de leerlingen die iets van de eigen levensbeschouwing in de tekst herkennen, al uit zichzelf reageren.
- 2 Een goede manier om het gesprek te beginnen is ervaringsvragen te stellen: 'Wie heeft dit ook wel eens meegemaakt?', 'Hoe gaat dat bij jullie thuis?'
- 3 Laat de leerlingen op zoek gaan naar overeenkomsten

en eventueel verschillen tussen hun eigen ervaringen met religie en de ervaringen van klasgenootjes.

4 Laat ook leerlingen aan het woord die een andere dan de joodse, christelijke of islamitische godsdienst hebben.

5 Stimuleer leerlingen om elkaar ook vragen te stellen.

Hulpvragen kunnen zijn:

- Heb jij dat ook weleens gedaan/gezien/gehoord?
- Geloof jij dat ook?
- Gebeurt er bij jullie thuis/in jullie gebedshuis/bij opa en oma thuis iets wat hierop lijkt?
- Waarom denk je dat ... zo op elkaar lijken/zo van elkaar verschillen?

Afronding of leermoment

Kondig aan dat het gesprek bijna afgelopen is en vraag aan de leerlingen wat ze aan het begin van het gesprek nog niet wisten, maar nu wel.

Eventueel kunnen leerlingen een tekening maken over het onderwerp dat besproken is.

Activiteiten met de ervaringen van de leerlingen als uitgangspunt

1 Zoek naar een overeenkomst in de geloofsuitingen van leerlingen. Stel bijvoorbeeld een vraag als: 'Wie van jullie bidt er weleens?', 'Wie gaat er weleens naar een kerk, moskee of synagoge?', 'Wat voor feesten vieren jullie thuis?'. Of neem zelf een (religieus) voorwerp mee en vraag of er leerlingen zijn die dat herkennen.

2 Laat de leerlingen op zoek gaan naar overeenkomsten en eventueel verschillen tussen hun eigen ervaringen met religie en de ervaringen van klasgenootjes.

3 Laat ook leerlingen aan het woord die een andere dan joodse, christelijke of islamitische godsdienst hebben.

4 Stimuleer leerlingen elkaar ook vragen te stellen.

Hulpvragen kunnen zijn:

- Heb jij dat ook weleens gedaan/gezien/gehoord?
- Geloof jij dat ook?
- Gebeurt er bij jullie thuis/in jullie gebedshuis/bij jouw opa of oma thuis iets wat hierop lijkt?
- Waarom denk je dat ... zo op elkaar lijken/zo van elkaar verschillen?

5 Kondig aan het einde van het gesprek aan dat in het boek *God Adonai Allah* ook over dit onderwerp iets geschreven staat, en dat jullie deze informatie samen zullen doorlezen.

Komt dat wat je samen hebt gelezen, overeen met wat de leerlingen thuis meemaken en wat er in de klas is gezegd? Waarom wel? Waarom niet? Waar zouden de verschillen vandaan komen?

Afronding of leermoment

Kondig aan dat het gesprek bijna afgelopen is en vraag aan de leerlingen wat ze aan het begin van het gesprek nog niet wisten, maar nu wel.

Eventueel kunnen de leerlingen een tekening maken over het onderwerp dat besproken is.

Nota bene

Regels voor het voeren van een interreligieuze dialoog

- Wees bescheiden en open naar elkaar.
- Neem een lerende, en geen bekerende, houding tegenover elkaar aan.

- Geef elkaar de ruimte om te vertellen wat je denkt of gelooft.
- Benoem verschillen. Verschillen hoeven niet ‘opgelost’ te worden.
- Niet alle religies zijn gelijk. Religies zijn wel gelijkwaardig: geen religie is beter of minder dan de andere.
- Houd voor ogen dat de leerlingen elkaars levensbeschouwing nooit echt van binnenuit kunnen leren kennen, maar dat ze wel begrip kunnen krijgen voor elkaars levensbeschouwing.

Extra lessuggestie

In het boek *Ibrahiem en Abraham. Koran en Bijbel verteld voor kinderen* van F. van Overbeeke-Rippen (Meinema, Zoetermeer 2000) staan personen beschreven die zowel in de Bijbel als in de Koran voorkomen.